

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради
університету

23 січня 2024 року

Протокол № 4

Голова методичної ради

Ірина КОВТУН

(підпис)

(ініціали, прізвище)

23 січня 2024 року

М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ
ТА РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування
за денною формою навчання**

РОЗРОБНИКИ:

Перша проректорка, доцентка кафедри
публічного управління та адміністрування,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
«10» січня 2024 року

_____ Ірина КОВТУН

Асистентка кафедри публічного управління та
адміністрування
«10» січня 2024 року

_____ Ірина ЮРИЧИНА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри публічного управління та адміністрування
«15» січня 2024 року, протокол № 7.

Завідувач кафедри, доктор наук з державного
управління, кандидат економічних наук,
професор
«15» січня 2024 року

_____ Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ

Деканеса факультету публічного управління,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
«15» січня 2024 року

_____ Тетяна ПІДЛІСНА

ЗМІСТ

	Стор.
1. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 4
1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 4
1.2. Лекції	– 4
1.3. Семінарські заняття	– 5
1.4. Самостійна робота студентів	– 10
1.5. Підсумковий контроль	– 11
1.5.1. Питання для підсумкового контролю	– 11
1.5.2. Структура екзаменаційного білета	– 13
2. Схема нарахування балів	– 14
3. Рекомендовані джерела	– 15
4. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 23

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС	Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Територіальна організація влади в Україні та територіальне управління	24	4	4	–	–	16	24	2	2	–	–	20
2.	Державна регіональна політика в Україні	24	4	4	–	–	16	24	2	2	–	–	20
3.	Становлення та розвиток системи місцевого самоврядування	24	4	4			16	24	2	2	-	-	20
4.	Місцевий економічний розвиток	24	4	4	–	–	16	24	2	1	–	–	20
5.	Результативність і ефективність територіального управління	24	2	2	–	–	20	24	-	1	–	–	24
	Усього годин:	120	18	18	–	–	84	120	8	8	–	–	104

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1.	Територіальна організація влади в Україні та територіальне управління	4
1.1.	Проблеми адміністративно-територіального устрою України та напрями їх вирішення.	
1.2.	Об'єкти і суб'єкти територіальної організації влади та територіального управління в Україні.	
1.3.	Принципи територіальної організації влади та територіального управління в Україні.	
2.	Державна регіональна політика в Україні	4
2.1.	Регіональне управління: сутність та цілі.	
2.2.	Сутність, мета, основні завдання та нормативно-правові основи державної регіональної політики.	
2.3.	Державна стратегія регіонального розвитку України. Регіональні стратегії розвитку.	
2.4.	Особливості реалізації регіональної політики органами влади в Україні.	
3.	Становлення та розвиток системи місцевого самоврядування	4
3.1.	Еволюція місцевого самоврядування в Україні та інших країнах світу.	
3.2.	Місцеве самоврядування як форма партисипативної демократії: правові	

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
3.3.	основи та досвід міст України.	
	Зміст, мета й головні завдання державної політики у сфері місцевого самоврядування. державної політики у сфері місцевого самоврядування.	
3.4.	Чинники, що впливають на розвиток місцевого самоврядування в Україні.	
4.	Місцевий економічний розвиток	4
4.1.	Поняття та сутність місцевого економічного розвитку.	
4.2.	Принципи та концепції місцевого економічного розвитку.	
4.3.	Чинники впливу на МЕР.	
4.4.	Впровадження та планування МЕР.	
5.	Результативність і ефективність територіального управління	2
5.1.	Поняття «ефективність» у системі органів державної влади та місцевого самоврядування.	
5.2.	Управління якістю як основа ефективного управління територіями.	
5.3.	Забезпечення ефективності територіального управління та місцевого самоврядування.	
	Усього	18

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1,2

Тема: Територіальна організація влади в Україні та територіальне управління

Питання для усного опитування та дискусії

1. Трансформаційні процеси у сучасній Україні.
2. Основні проблеми адміністративно-територіального устрою України та напрями їх вирішення.
3. Конституційно-правові засади територіальної організації влади в Україні.
4. Об'єкти і суб'єкти територіальної організації влади та територіального управління.

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: форма держави; форма державно-територіального устрою; форма правління; форма державного режиму; гілки влади; місцеве управління; демократія; адміністративно-територіальний устрій; об'єкти територіальної організації влади та територіального управління в Україні; суб'єкти територіальної організації влади та територіального управління в Україні; цільове управління; економічна самостійність; децентралізація; місцеве самоврядування; територіальне управління.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

1. Якими складовими характеризується форма держави?
2. Які є форми державно-територіального устрою?
3. Охарактеризувати форми правління сучасних держав.
4. Які виділяють форми державного режиму?
5. Які гілки влади прийнято виділяти?
6. Навести характеристику сучасних моделей територіальної організації влади.
7. Які трансформаційні процеси супроводжують сучасний розвиток України?
8. Сутність поняття «адміністративно-територіальний устрій».

9. Норми Конституції та законів України про адміністративно-територіальний устрій.
10. Якою є сучасна система адміністративно-територіального устрою України?
11. Яким чином сформована сучасна система адміністративно-територіального устрою України?
12. Які основні проблеми адміністративно-територіального устрою України та актуальні напрями їх вирішення?
13. Які актуальні проблеми організації територіального управління в Україні?
14. Охарактеризувати об'єкти і суб'єкти територіальної організації влади та територіального управління в Україні.
15. Проаналізувати основні принципи територіальної організації влади та територіального управління в Україні.

Семінарське заняття 3,4

Тема: Державна регіональна політика в Україні

Питання для усного опитування та дискусії

1. Сутність та цілі регіонального управління.
2. Особливості, складові державної стратегії регіонального розвитку України.
3. Механізми реалізації регіональної політики органами влади.

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Практичне завдання

За допомогою методу «SWOT-аналізу» визначити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози державної стратегії регіонального розвитку України. Інформацію презентувати на семінарському занятті.

Методичні рекомендації:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: регіон; макрорегіон; мікрорегіон; соціально-економічний потенціал регіону; проблемна (депресивна) територія; територія зі спеціальним статусом; територія пріоритетного розвитку; регіональне управління; цілі регіонального управління; політика держави; державна регіональна політика; принципи державної регіональної політики; паритетність; субсидіарність; сталий розвиток; об'єкти державної регіональної політики; суб'єкти державної регіональної політики; пріоритети державної регіональної політики; міжрегіональна інтеграція; державна стратегія регіонального розвитку України; регіональна стратегія розвитку; план заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку; регіональна економічна політика; регіональна соціальна політика; регіональна екологічна політика; Агенція регіонального розвитку.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

1. Регіон та його місце в адміністративно-територіальній системі України.
2. Регіон як об'єкт регіонального управління.
3. Яка сутність, в чому полягає мета, які основні завдання та нормативно-правові основи державної регіональної політики в Україні?
4. Яке місце посідає державна регіональна політика у політиці держави?
5. Якими є принципи регіональної політики в Україні та яким чином відбувається їхня практична реалізація?
6. Нормативні засади державної регіональної політики в Україні.
7. Що виступає об'єктами державної регіональної політики?
8. Які органи влади є суб'єктами державної регіональної політики?
9. Охарактеризуйте сучасні пріоритети державної регіональної політики.

10. Основні положення Державної стратегії регіонального розвитку України.
11. Як здійснюється державне управління комплексним розвитком регіону?
12. Особливості регіональних стратегій розвитку.
13. Охарактеризувати повноваження КМУ, центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування при здійсненні регіональної політики.
14. Яка роль та функціональне призначення Агенцій регіонального розвитку?
15. Який сучасний стан інституційного забезпечення державної регіональної політики?

Семінарське заняття 5,6

Тема: Становлення та розвиток системи місцевого самоврядування

Питання для усного опитування та дискусії

1. Історичні особливості розвитку місцевого самоврядування в Україні.
2. Характеристика елементів системи місцевого самоврядування України:
  - 2.1. Система місцевого самоврядування на рівні базових адміністративно-територіальних одиниць.
  - 2.2. Посадові особи місцевого самоврядування.
  - 2.3. Особливості місцевого самоврядування на регіональному та субрегіональному рівнях.
  - 2.4. Особливості систем місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі.
3. Сутність та форми реалізації партисипативної демократії.
4. Зміст, мета і завдання державної політики у сфері місцевого самоврядування.
5. Чинники розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: місцеве самоврядування; система місцевого самоврядування; територіальна громада; голова громади; представницькі органи місцевого самоврядування; виконавчі органи місцевого самоврядування; посадова особа місцевого самоврядування; партисипативна демократія; асоціація органів місцевого самоврядування; державна політика у сфері місцевого самоврядування; розвиток місцевого самоврядування; потенціал місцевого самоврядування; децентралізація; деконцентрація владних повноважень; самодостатня територіальна громада; взаємодія органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

1. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні.
2. Місцеве самоврядування та його місце в системі публічної влади.
3. Еволюція місцевого самоврядування в Україні та інших країнах світу.
4. Характеристика елементів системи місцевого самоврядування України.
5. Система місцевого самоврядування на рівні базових адміністративно-територіальних одиниць.
6. Посадові особи місцевого самоврядування.
7. Особливості місцевого самоврядування на регіональному та субрегіональному рівнях.
8. Особливості систем місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі.
9. Місцеве самоврядування як форма партисипативної демократії: правові основи та досвід міст України.
10. Форми участі громадськості у публічному управлінні.
11. Основні принципи участі громадськості у місцевому самоврядуванні.
12. Асоціації органів місцевого самоврядування.

13. Зміст державної політики у сфері місцевого самоврядування.
14. Мета й головні завдання державної політики у сфері місцевого самоврядування.
15. Періоди становлення державної політики України у сфері місцевого самоврядування.
16. Основні фактори, що впливають на розвиток місцевого самоврядування в Україні: зовнішні і внутрішні, сталі і змінні, об'єктивні і суб'єктивні.
17. Географічний, суспільно-політичний, історичний та соціокультурний чинники розвитку місцевого самоврядування.
18. Чинник природоресурсного потенціалу для збалансованого соціально-економічного розвитку території.
19. Генетичні, еволюційні, інтеграційні, прогностичні чинники розвитку місцевого самоврядування.
20. Групи ресурсів формування державної політики місцевого самоврядування в Україні. Механізми реалізації потенціалу місцевого самоврядування: організаційний, правовий, фінансово-економічний та інформаційний.
21. Децентралізація та деконцентрація владних повноважень як чинник розвитку місцевого самоврядування. Проблеми забезпечення самостійності територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення.
22. Механізми взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Семінарське заняття 7,8

Тема: Місцевий економічний розвиток

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття, цілі, завдання та трисекторний характер місцевого економічного розвитку.
2. Принципи та концепції місцевого економічного розвитку.
3. Чинники впливу на МЕР.
4. Впровадження та планування МЕР.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Практичне завдання

За допомогою методу «Метаплану» створити графічну ілюстрацію дискусії на тему «Місцевий економічний розвиток: виклики та перспективи».

Основна мета проведення –аналіз питання та зосередження на пошуку спільного рішення. Запитання які використовуються у ході проведення дискусії: як є?, як повинно бути?, чому не так (вказати причини)?, висновки і пропозиції (що потрібно зробити).

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: розвиток; місцевий розвиток; економічний розвиток; сталий розвиток; місцевий економічний розвиток; планування; ефективність; результативність; управління якістю; ефективне управління територіями; система управління якістю управління територіями; оцінка результативності діяльності органів державного управління територіями та органів місцевого самоврядування; оцінка виконання функціональних повноважень співробітників місцевого органу виконавчої влади та місцевого самоврядування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

1. В чому полягає сутність понять «розвиток», «місцевий розвиток», «економічний розвиток», «сталий розвиток»?
2. В чому полягає сутність місцевого економічного розвитку?
3. Якими є довготривалі та безпосередні цілі МЕР?

4. Які завдання стоять перед МЕР?
5. Які сектори взаємодіють між собою у МЕР?
6. Якими є принципи МЕР?
7. Які існують концепції місцевого економічного розвитку?
8. Характеристика жорстких та м'яких чинників впливу на МЕР.
9. Алгоритм впровадження МЕР.
10. Інструменти МЕР.
11. Важливість та форми планування МЕР.

Семінарське заняття 9

Тема: Результативність і ефективність територіального управління

Питання для усного опитування та дискусії

1. Характеристика понять «результативність» та «ефективність» в публічному управлінні.
2. Механізми забезпечення ефективності територіального управління.
3. Критерії оцінювання результативності роботи органів територіального управління.
4. Управління якістю як основа ефективного управління територіями.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Практичне завдання

Дебати на тему «Економічна чи соціальна ефективність є важливішою в публічному управлінні?». Учасникам пропонують зайняти відповідну позицію з цієї проблеми. Відтак упродовж визначеного часу вони формулюють аргументи на захист своєї позиції і обирають того, хто виступатиме від імені групи. Спікери обмінюються промовама, а після цього кожній команді дається можливість спростувати аргументи опонентів.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: ефективність; результативність; управління якістю; ефективне управління територіями; система управління якістю управління територіями; оцінка результативності діяльності органів державного управління територіями та органів місцевого самоврядування; оцінка виконання функціональних повноважень співробітників місцевого органу виконавчої влади та місцевого самоврядування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

1. Поняття «ефективність» у системі органів територіального управління.
2. Яка мета оцінки результативності та ефективності управління?
3. Сутність концепції ефективного управління.
4. Управління якістю як основа ефективного управління територіями.
5. Організаційно-правові засади розробки систем управління якістю ефективного управління територіями.
6. Забезпечення ефективності територіального управління та місцевого самоврядування.
7. Алгоритм проектування, розробки та впровадження систем управління якістю в органах місцевого самоврядування та місцевих органах виконавчої влади.
8. Критерії оцінки результативності діяльності органів державного управління територіями та органів місцевого самоврядування.
9. Теоретичні засади оцінки результативності та ефективності.
10. Оцінка виконання функціональних повноважень співробітників місцевого органу виконавчої влади та місцевого самоврядування.
11. Аналіз організаційної структури з функціональними повноваженнями системи територіального управління та місцевого самоврядування.

12. Специфіка організаційного аудиту в органах територіального управління.
13. Базові індикатори оцінки ефективності діяльності органу місцевої влади.
14. Стандарти управління якістю (ДСТУ ISO).
15. Характеристика системи управління якістю (СУЯ) в органах державної влади.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є однією з форм оволодіння матеріалом із навчальної дисципліни «Територіальне управління та розвиток місцевого самоврядування». Виконання самостійної роботи дозволяє студентам розвивати критичне мислення, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички в галузі публічного управління та адміністрування.

Самостійна робота із навчальної дисципліни «Територіальне управління та розвиток місцевого самоврядування» для студентів денної форми навчання передбачена у формі виконання письмових завдань, які здаються викладачеві та оцінюються ним. Самостійна робота виконується у межах годин, відведених для навчальним планом для такого виду робіт.

Студенти виконують самостійну роботу індивідуально з одержанням необхідних консультацій від науково-педагогічного працівника протягом семестру. Форма контролю – перевірка самостійних робіт. Питання самостійної роботи виносяться на підсумковий семестровий контроль.

Тема 1. Територіальна організація влади в Україні та територіальне управління

Завдання:

- 1) обґрунтувати необхідність удосконалення територіальної організації влади в сучасній Україні;
  - 2) виокремити як мінімум 5 проблем сучасного територіального управління в Україні;
  - 3) запропонувати заходи, які були б спрямовані на подолання визначених проблем.
- Результати роботи за 2 та 3 завданням викласти у таблиці за формою:

Проблеми територіального управління	Заходи, спрямовані на подолання проблем	Відповідальні органи (посадові особи)	Примітка¹

Тема 2. Державна регіональна політика в Україні

Скласти есе (друкований текст 14 Times New Roman, інтервал 1,5) на одну з тем:

- «Принципи державної політики щодо розвитку місцевого самоврядування: декларація чи дія?»;
- «Моє бачення рідного регіону як претендента на посаду голови обласної державної адміністрації»;
- «Моя передвиборча програма як претендента на посаду голови обласної ради»;
- «Для чого потрібні агенції регіонального розвитку?».

Студент може запропонувати свою тему есе, погодивши її із відповідним науково-педагогічним працівником.

Есе – це прозаїчний твір невеликий за розміром та вільної композиції, який передає особисті враження та почуття щодо конкретного питання. Це особисте бачення того питання, яке висвітлює конкретну тему есе. Щоб писати есе, треба як найглибше відтворити всі свої знання та світогляд в цьому невеликому тексті.

Есе може бути представлено такими типами: оповідним, описовим, доказовим.

¹У примітці студент може викласти додаткову інформацію, якою він бажає доповнити таблицю

В есе студент висловлює свої власні ідеї, думки, враження. Есе складається з декількох частин: вступ, основна частина та висновки.

У вступі необхідно виділити ключову думку, ідею або проблему, про яку студент буде вести мову в основній частині. Найкраще, якщо вона буде в формі будь-якого короткого, але лаконічного висловлювання, це може бути і цитата. В основній частині есе треба відобразити особисте ставлення студента до теми, можна навести приклади тощо. У висновках студент закінчує всі свої міркування, робить узагальнення, підводить підсумки.

Всі частини есе повинні плавно переходити одна в іншу, всі думки повинні бути логічно пов'язані. При написанні есе не допускається використання ідей, напрацювань інших авторів без конкретного посилання на них!

За умови використання додаткових джерел, їх список додається.

Тема 3. Становлення та розвиток системи місцевого самоврядування

Студент має пройти на платформі PROMETHEUS курс на вибір:

– «Смарт-громада: управління на основі даних»
(https://prometheus.org.ua/course/course-v1:CID+SC101+2020_T1);

– «Децентралізація: від патерналізму до відповідального розвитку»
(https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+DC101+2019_T3);

Студент має право за погодженням із викладачем пройти курс із іншою тематикою (в межах теми) або на іншій платформі, в тому числі іноземною мовою.

Для зарахування відповідних балів за самостійну роботу студент повинен продемонструвати іменний сертифікат про прослуханий курс.

Тема 4. Місцевий економічний розвиток

Студент має пройти на платформі PROMETHEUS курс на вибір:

– «Створення інституцій місцевого економічного розвитку громад»
(https://prometheus.org.ua/course/course-v1:AMU+INST101+2017_T4);

– «Ефективна взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю»
(https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+ILAP101+2020_T1);

– «Підготовка та впровадження проектів розвитку громад»
(https://prometheus.org.ua/course/course-v1:AUC+CDP101+2017_T1).

Студент має право за погодження із викладачем пройти курс із іншою тематикою (в межах теми) або на іншій платформі, в тому числі іноземною мовою.

Для зарахування відповідних балів за самостійну роботу студент повинен продемонструвати іменний сертифікат про прослуханий курс.

Тема 5. Результативність і ефективність територіального управління

Описати спільні та відмінні риси ефективності та результативності територіального управління. Результати викласти у таблиці за формою:

Результативність публічного управління	Ефективність публічного управління
Відмінні риси	
.....	
Спільні риси	
....	

1.5. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену.

1.5.1. Питання для підсумкового контролю

1. Моделі територіальної організації влади.

2. Основні проблеми адміністративно-територіального устрою України та напрями їх вирішення.
3. Актуальні проблеми організації територіального управління в Україні.
4. Об'єкти і суб'єкти територіальної організації влади та територіального управління в Україні.
5. Основні принципи територіальної організації влади та територіального управління в Україні.
6. Поняття та сутність регіону як об'єкта регіонального управління.
7. Регіональне управління: сутність та цілі.
8. Сутність, мета, основні завдання та нормативно-правові основи державної регіональної політики як складова політики держави.
9. Зміст принципів державної регіональної політики та їх практична реалізація в Україні.
10. Об'єкти, суб'єкти та пріоритети державної регіональної політики.
11. Система стратегій регіонального розвитку в Україні.
12. Особливості реалізації регіональної політики органами влади в Україні.
13. Розподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади при здійсненні регіональної політики.
14. Складові державної регіональної політики: особливості формування та реалізації.
15. Інституційне забезпечення державної регіональної політики: стан, проблеми та перспективи.
16. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні.
17. Місцеве самоврядування та його місце в системі публічної влади.
18. Еволюція місцевого самоврядування в Україні та інших країнах світу.
19. Характеристика елементів системи місцевого самоврядування України.
20. Система місцевого самоврядування на рівні базових адміністративно-територіальних одиниць.
21. Інститут старост в територіальних громадах.
22. Система місцевого самоврядування районів та областей. Особливості систем місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі.
23. Місцеве самоврядування як форма партисипативної демократії: правові основи та досвід міст України.
24. Форми та принципи участі громадськості у місцевому самоврядуванні.
25. Зміст, мета і завдання державної політики у сфері місцевого самоврядування.
26. Періоди становлення державної політики України у сфері місцевого самоврядування.
27. Основні фактори, що впливають на розвиток місцевого самоврядування в Україні: зовнішні і внутрішні, сталі і змінні, об'єктивні і суб'єктивні.
28. Географічний, суспільно-політичний, історичний та соціокультурний чинники розвитку місцевого самоврядування.
29. Чинник природоресурсного потенціалу для збалансованого соціально-економічного розвитку території.
30. Генетичні, еволюційні, інтеграційні, прогностичні фактори розвитку місцевого самоврядування.
31. Групи ресурсів формування державної політики місцевого самоврядування в Україні.
32. Механізми реалізації потенціалу місцевого самоврядування: організаційний, правовий, фінансово-економічний та інформаційний.
33. Децентралізація та деконцентрація владних повноважень як чинник розвитку місцевого самоврядування.
34. Проблеми забезпечення самостійності територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення.
35. Державна фінансова підтримка розвитку громад. Державний фонд регіонального

розвитку.

36. Поняття та сутність місцевого економічного розвитку.
37. Цілі та завдання МЕР.
38. Принципи та концепції місцевого економічного розвитку.
39. Жорсткі та м'які чинники впливу на МЕР.
40. Алгоритм впровадження МЕР.
41. Інструменти МЕР.
42. Форми планування МЕР.
43. Поняття «ефективність» у системі органів державної влади та місцевого самоврядування.
44. Управління якістю як основа ефективного управління територіями.
45. Забезпечення ефективності територіального управління та місцевого самоврядування.
46. Алгоритм проектування, розробки та впровадження систем управління якістю в органах місцевого самоврядування та місцевих органах виконавчої влади.
47. Критерії оцінки результативності діяльності органів державного управління територіями та органів місцевого самоврядування.
48. Оцінка виконання функціональних повноважень співробітників місцевого органу виконавчої влади та місцевого самоврядування.
49. Аналіз організаційної структури з функціональними повноваженнями системи територіального управління та місцевого самоврядування.

1.5.2. Структура екзаменаційного білета

1. **Оберіть те, що випадає з логічного переліку:.....**

2. **Дайте найбільш повну та правильну відповідь на тестові завдання:**

1. Існують такі форми участі населення у здійсненні місцевого самоврядування:

- а) місцевий референдум;
  - б) вибори народних депутатів;
  - в) місцеві ініціативи;
  - г) вірні відповіді а) і в).
- .....

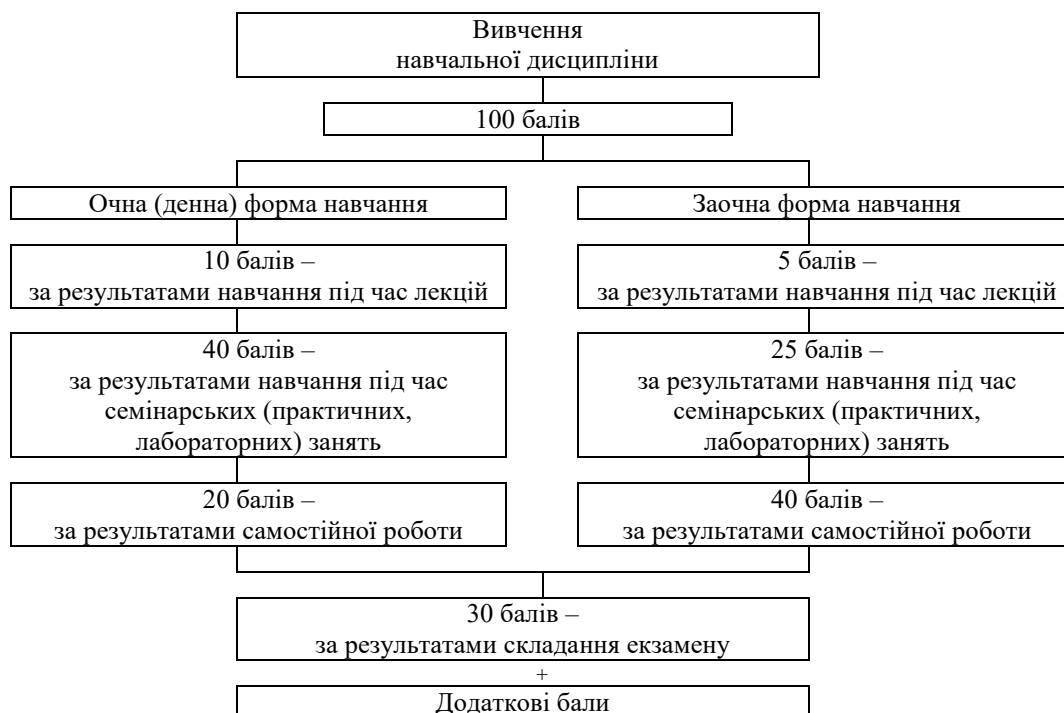
10. Які повноваження належать до повноважень сільського, селищного, міського голови:

- а) організаційно-розпорядчі;
- б) координаційні;
- в) розпорядчі;
- г) усі відповіді вірні.

3. Чинник природоресурсного потенціалу для збалансованого соціально-економічного розвитку території.

4. 2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни «Територіальне управління та розвиток місцевого самоврядування» здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни «Територіальне управління та розвиток місцевого самоврядування», обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З навчальної дисципліни «Територіальне управління та розвиток місцевого самоврядування» передбачено проведення 9 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Денна	9	1,1	2,2	3,3	4,4	5,6	6,7	7,8	8,9	10,0

2.3. З навчальної дисципліни «Територіальне управління та розвиток місцевого самоврядування» передбачено проведення 9 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п. 4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

2.4. За самостійну роботу студент може отримати максимально 20 балів. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів наведено в таблиці:

Номер і назва теми	Тема 1. Територіальна організація влади в Україні та територіальне управління	Тема 2. Державна регіональна політика в Україні	Тема 3. Становлення та розвиток системи місцевого самоврядування	Тема 4. Місцевий економічний розвиток	Тема 5. Результативність і ефективність територіального управління
Максимальна кількість балів за виконання завдання самостійної роботи	2,5	2,5	6	6	3

2.5. За семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену з навчальної дисципліни «Територіальне управління та розвиток місцевого самоврядування», студент може максимально одержати 30 балів. Шкала визначення кількості балів та критерії оцінювання знань студентів за результатами семестрового контролю подана у табл. 4.8 Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

Перерозподіл балів, в межах максимально можливого одержання їх кількості за надані студентами відповіді в усній формі на завдання екзаменаційного білета, наведено в таблиці.

№ з/п	Алгоритм нарахування балів	Номер питань екзаменаційного білета			Разом балів
		1	2	3	
1.	Максимальна кількість балів за відповідь на питання білету	5	10	15	30,0

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Алексєєв В.М. Суспільство та держава: управлінські взаємовідносини: [моногр.]. / В.М. Алексєєв. – Чернівці: Технодрук, 2012. – 344 с.
2. Арсєтьєва О.С. Військові адміністрації як механізм управління територіями в умовах збройної агресії (Луганська область) [Електронний ресурс] / О.С. Арсєтьєва, Л.В. Котова, Г. В. Татаренко, В. І. Гніденко, В. Е. Колесник, В. К. Тютюнник //Актуальні проблеми права: теорія і практика. - 2022. - № 2. - С. 11-24. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2022_2_3.
3. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Войтенко А.Б. Децентралізація та реформування місцевого самоврядування: навч. посіб. / А.Б. Войтенко. – К.: Ліра-К, 2020. - 469 с.
5. Ворона П.В. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: навчально-методичний посібник / П.В. Ворона; Міністерство освіти і науки України. - 2-е вид., перероб. – Полтава: ПП Шевченко, 2010. - 98 с.
6. Вяткін К.І. Нормативно-законодавчі основи територіального розвитку [Електронний ресурс] / К.І. Вяткін // Містобудування та територіальне планування. - 2020. - Вип. 72. - С. 30-40. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2020_72_6.
7. Двігун А.О. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: інституціональні та організаційні заходи завершення [Електронний ресурс] / А.О. Двігун // Фінанси України. -2020. - № 9. - С. 15-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2020_9_4.
8. Енциклопедичний словник з державного управління [Електронний ресурс] / уклад. Ю.П.

- Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко. - К. : НАДУ, 2010. - 820 с.
9. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
  10. Ковтун І.Б. До питання про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) // Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 28 лютого – 2 березня 2020 року). – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. – 462 с. – С. 166-169.
  11. Ковтун І.Б., Коруняк А.В. Сучасні аспекти реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні // Збірник матеріалів VIII Всеукраїнській заочній науково-практичній конференції “Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні”, 7 грудня 2019 р. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 142 с. – С. 54-56.
  12. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. – № 30. – Ст. 141.
  13. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
  14. Костюніна Ю.О. Концептуальний підхід до процесу публічного управління соціально-економічним розвитком території [Електронний ресурс] / Ю. О. Костюніна // Інвестиції: практика та досвід. - 2021. - № 16. - С. 124-129. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2021_16_21.
  15. Любченко П.М. Муніципальне право: підручник / П.М. Любченко; НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування Нац. акад. прав. наук України. - Харків : Право, 2019. - 510 с.
  16. Орлова Н.С. Реалізація механізмів публічного управління на рівні регіонів та територіальних громад в Україні [Електронний ресурс] / Н. С. Орлова // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2023. - № 4. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2023_4_4.
  17. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
  18. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. // ВВРУ. – 1997. - №24. – Ст. 170.
  19. Пухтинський М.О. Територіальне врядування в Україні: конституційно-правові основи [Електронний ресурс] / М.О. Пухтинський // Правова держава. - 2020. - Вип. 31. - С. 202-210. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2020_3_23.
  20. Сенишин Н.В. Концепція територіальної організації влади в сучасному публічному врядуванні: категоріально-понятійний аналіз [Електронний ресурс] / Н.В. Сенишин // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2019. - № 10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2019_10_17.
  21. Сенкевич О.Ф. Цифрова трансформація територіальних управлінських систем: напрями та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / О.Ф. Сенкевич, Д.С. Войт // Причорноморські економічні студії. - 2020. - Вип. 52(2). - С. 81-85. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_52\(2\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_52(2)_15).
  22. Черниш О.І. Особливості реалізації механізму державного управління розвитком територій в умовах децентралізації [Електронний ресурс] / О.І. Черниш // Менеджер. - 2020. - № 1. - С. 78-89. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2020_1_7.

Тема 2

1. Бурик З.М. Розвиток регіонів та об'єднаних територіальних громад у контексті

- децентралізації / З.М. Бурик // Інвестиції: практика та досвід. - 2020. - № 23. - С. 85-90.
2. Бучнев М.М. Ефективне управління регіональним розвитком у системі державної регіональної політики [Електронний ресурс] / М. М. Бучнев, Є. А. Івченко, Н. О. Держак, І. В. Моргачов // Modern economics. - 2021. - № 25. - С. 33-39. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2021_25_7.
  3. Гречко А.В. Напрями державної регіональної політики щодо активізації сталого розвитку регіонів в умовах інституціональних змін / А.В. Гречко // Агросвіт. - 2019. - № 13-14. - С. 39-43.
  4. Гринчук Ю.С. Нормативно-правове забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики / Ю.С. Гринчук, Н.В. Коваль // Інвестиції: практика та досвід. - 2019. - № 5. - С. 9-15. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2019_5_4.
  5. Димченко О.В. Аналіз основ регіональної політики і регіонального розвитку в умовах децентралізації влади / О.В. Димченко, В.В. Белянцева // Ефективна економіка. - 2019. - № 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_2_15.
  6. Енциклопедичний словник з державного управління [Електронний ресурс] / уклад. Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко. - К.: НАДУ, 2010. - 820 с.
  7. Захарченко В.І. Передумови проведення та комплексні проблеми нової регіональної політики в Україні / В.І. Захарченко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2019. - Вип. 15 (1). - С. 122-132. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2019_15\(1\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2019_15(1)_16).
  8. Захарченко В.І. Теоретичне обґрунтування нової регіональної політики / В.І. Захарченко // Економічний форум. - 2019. - № 4. - С. 72-82. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2019_4_14.
  9. Кваша О.П. Державна регіональна політика України: нова парадигма в умовах євроінтеграційного вибору [Електронний ресурс] / О. П. Кваша, Д. П. Микитюк // Соціально-гуманітарний вісник. - 2022. - Вип. 40. - С. 12-16. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sochumj_2022_40_5.
  10. Кваша О.П. Регіональна політика України на шляху її адаптації у рамках євроінтеграційного вектору України / О.П. Кваша // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія. - 2019. - Вип. 25. - С. 94-101. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ip_2019_25_12.
  11. Ковтун І.Б. Перспективи державної регіональної політики в Україні у повоєнний період // Правові засади організації і здійснення публічної влади: збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 17 червня 2022 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. 416 с. – С. 167-170.
  12. Ковтун І.Б. Сутність та роль місцевого самоврядування на регіональному рівні // Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації : збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 21-22 січня 2022 року); за заг. ред. д-ра. екон. наук, проф. Синчака В.П. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. 291 с. – С. 100-102.
  13. Ковтун І.Б., Терещенко Т.В. Механізм забезпечення економічної безпеки регіону // Статистичні методи та інформаційні технології аналізу соціально-економічного розвитку: зб. текстів доповідей за матеріалами XIX Міжнародної наук.-практ. конф., 23 травня 2019 р. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. – 257 с.
  14. Ковтун І.Б., Терещенко Т.В. Пріоритети реалізації соціальної політики у контексті європейської інтеграції України // Загрози соціальній безпеці людини в умовах війни: матеріали круглого столу 27-29 вересня 2023 року / За заг. ред. проф. З.С. Варналія. Київ-Чернівці: Знання України. 2023. 110 [1] с. – С. 40-44.

15. Колосовська І.І. Механізми здійснення публічної політики регіонального розвитку / І.І. Колосовська // Ефективність державного управління. - 2019. - Вип. 3. - С. 94-102. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2019_3_9.
16. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. – № 30. – Ст. 141.
17. Мельник А. Підвищення конкурентоспроможності територіальних громад в умовах реалізації нової регіональної політики України / А. Мельник // Вісник Тернопільського національного економічного університету. - 2019. - Вип. 1. - С. 21-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2019_1_4.
18. Мельнишин Л.В. Регіональна політика стосовно сталого розвитку України в контексті європейської інтеграції / Л.В. Мельнишин // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2020. - Вип. 2. - С. 118-126. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2020_2_16.
19. Мохова Ю.Л. Реалізація державної регіональної політики в умовах цифровізації державних послуг [Електронний ресурс] / Ю.Л. Мохова // Інвестиції: практика та досвід. - 2021. - № 11. - С. 85-89. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2021_11_16.
20. Пастух К.В. Сучасна державна регіональна політика в Україні: соціально-економічний вимір / К.В. Пастух // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2019. - Вип. 2. - С. 70-76. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2019_2_10.
21. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
22. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // ВВРУ. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
23. Тодорова О.Л. Агенції регіонального розвитку як складова інституційного забезпечення реалізації державної регіональної політики [Електронний ресурс] / О. Л. Тодорова, О. В. Лесик // Інвестиції: практика та досвід. - 2021. - № 13-14. - С. 72-78. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2021_13-14_13.
24. Ушакова Ж.С. Щодо визначення стратегічних пріоритетів регіональної політики України / Ж.С. Ушакова, А.М. Чвалюк // Менеджер. - 2019. - № 3. - С. 54-60. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2019_3_8.
25. Чуріканова О.Ю. Актуальні засади управління регіональним розвитком і формування регіональної політики / О.Ю. Чуріканова // Бізнес Інформ. - 2020. - № 12. - С. 128-133.
26. Шibaєва Н.В. Стратегії розвитку як інструмент регіональної політики [Електронний ресурс] / Н. В. Шibaєва, Т. О. Бабан, Ю. П. Вітковський // Український журнал прикладної економіки. - 2021. - Т. 6, № 1. - С. 149-159. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2021_6_1_20.
27. Штиршов О.М. Державна регіональна політика в Україні: аналіз розвитку [Електронний ресурс] / О. М. Штиршов, С. М. Верба // Ефективна економіка. - 2023. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_1_31.
28. Щербак В.М. Регіональна політика як чинник інституційних перетворень публічного менеджменту на регіональному рівні / В.М. Щербак // Аспекти публічного управління. - 2019. - Т. 7, № 12. - С. 78-84. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2019_7_12_10.

Тема 3

1. Алексєєв В.М. Суспільство та держава: управлінські взаємовідносини: [моногр.]. / В.М. Алексєєв. – Чернівці: Технодрук, 2012. – 344 с.
2. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Войтенко А.Б. Децентралізація та реформування місцевого самоврядування: навч. посіб. / А.Б. Войтенко. – К.: Ліра-К, 2020. - 469 с.

4. Ворона П.В. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: навчально-методичний посібник / П.В. Ворона; Міністерство освіти і науки України. - 2-е вид., перероб. - Полтава: ПП Шевченко, 2010. - 98 с.
5. Говоров В.С. Органи місцевого самоврядування та військові адміністрації: актуальні проблеми функціонування в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / В. С. Говоров // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2023. - № 2 (1). - С. 76-83. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnivs_2023_2\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnivs_2023_2(1)_9).
6. Дорофєєв О.В. Особливості функціонування та потенціал місцевого самоврядування в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / О. В. Дорофєєв, О. М. Дубинка // Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. - 2023. - № 1-2. - С. 99-104. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2023_1-2_19.
7. Енциклопедичний словник з державного управління [Електронний ресурс] / уклад. Ю.П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко. - К. : НАДУ, 2010. - 820 с.
8. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
9. Ковтун І.Б. Актуальні питання реформування статусу обласних та районних рад // Збірник тез ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні» (м. Хмельницький, 7 грудня 2020 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 227 с. – С. 23-25.
10. Ковтун І.Б. Сутність та роль місцевого самоврядування на регіональному рівні // Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації : збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 21-22 січня 2022 року); за заг. ред. д-ра. екон. наук, проф. Синчака В.П. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. 291 с. – С. 100-102.
11. Ковтун І.Б. Сучасні аспекти партисипативної демократії на місцевому рівні // Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави: збірник тез ХХІV щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький, 27 квітня – 30 квітня 2020 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 199 с. – С. 120-122.
12. Ковтун І.Б., Баюк М.І. Розвиток місцевого самоврядування на Хмельниччині // Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи». (м. Хмельницький, 11 лютого 2022 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. 191 с. – С. 28-32.
13. Ковтун І.Б., Коруняк А.В. Сучасні аспекти реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні // Збірник матеріалів VIII Всеукраїнській заочній науково-практичній конференції “Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні”, 7 грудня 2019 р. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 142 с. – С. 54-56.
14. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. – № 30. – Ст. 141.
15. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
16. Кройтор А. Принципи реформування муніципального управління та місцевого самоврядування в Україні в контексті євроінтеграції [Електронний ресурс] / А. Кройтор // Evropský politický a právní diskurz. - 2020. - Sv. 7, Vyd. 3. - С. 157-163. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpopr_2020_7_3_24.

17. Любченко П.М. Муніципальне право: підручник / П.М. Любченко; НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування Нац. акад. прав. наук України. - Харків : Право, 2019. - 510 с.
18. Місцеве самоврядування: підручник / [О.В. Берданова та ін. ; за ред. В.М. Вакуленка, Ю.Ф. Дехтяренка, В.С. Куйбіди] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - Київ : НАДУ, 2019. - 671 с.
19. Пак Н.Т. Місцеве самоврядування в сучасних реаліях [Електронний ресурс] / Н. Т. Пак, Н. М. Буняк // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». - 2023. - № 2. - С. 7-10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2023_2_3.
20. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства: Закон України від 09.04.2015 р. № 320-VIII / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/320-viii>.
22. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
23. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
24. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 214 // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-p>.
25. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // ВВРУ. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
26. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
27. Чернихівська А.В. Концептуальні засади сталого розвитку місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / А.В. Чернихівська // Проблеми економіки. - 2020. - № 3. - С. 112-117.

Тема 4

1. Ажажа М.А. Зарубіжний досвід регіонального економічного розвитку: інновації, екосистема, місцеве самоврядування [Електронний ресурс] / М. А. Ажажа, О. О. Фурсін, О. М. Венгер // Humanitiesstudies. - 2022. - Вип. 11. - С. 169-183. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/humst_2022_11_20.
2. Бедрій Р. Організаційно-правове забезпечення місцевого економічного розвитку в умовах війни в Україні [Електронний ресурс] / Р. Бедрій // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - 2023. - Вип. 76. - С. 115-124. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2023_76_14.
3. Блажівська М.А. Особливості упровадження публічно-управлінських механізмів розвитку територіальних громад [Електронний ресурс] / М. А. Блажівська // Теорія та практика державного управління. - 2020. - Вип. 1. - С. 180-189. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2020_1_24.
4. Бурик З.М. Розвиток регіонів та об'єднаних територіальних громад у контексті децентралізації [Електронний ресурс] / З. М. Бурик // Інвестиції: практика та досвід. - 2020. - № 23. - С. 85-90.
5. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
6. Войтенко А.Б. Децентралізація та реформування місцевого самоврядування: навч. посіб. / А.Б. Войтенко. - Київ : Ліра-К, 2020. - 469 с.
7. Волосюк М.В. Концептуалізація забезпечення місцевого економічного розвитку: зарубіжний досвід і можливості його адаптації в Україні [Електронний ресурс] / М. В.

- Волосюк // Бізнес Інформ. - 2022. - № 12. - С. 154-163. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2022_12_20.
8. Вяткін К.І. Нормативно-законодавчі основи територіального розвитку [Електронний ресурс] / К.І. Вяткін // Містобудування та територіальне планування. - 2020. - Вип. 72. - С. 30-40. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2020_72_6.
  9. Дорофєєв О.В. Напрями формування співпраці територіальних громад у сфері забезпечення місцевого економічного розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Дорофєєв // Бізнес Інформ. - 2023. - № 1. - С. 68-73. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2023_1_11.
  10. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
  11. Ісаєва Н.К. Розвиток правових засад фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс] / Н.К. Ісаєва // Правова держава. - 2020. - Вип. 3. - С. 325-332. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2020_3_36.
  12. Ковальський М.Р. Теоретичні підходи до публічного управління територіальним розвитком [Електронний ресурс] / М.Р. Ковальський // Інвестиції: практика та досвід. - 2021. - № 18. - С. 85-91.
  13. Ковтун І.Б. Принципи LEADER/CLLD як орієнтири для ефективного розвитку сільських територій в Україні // Збірник тез XXVII щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова : Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави (м. Хмельницький, 10 березня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 214 с. – С. 142-144.
  14. Ковтун І.Б., Терещенко Т.В. Теоретичні аспекти формування економічного потенціалу територіальної громади: синергетичний підхід // Наука. Технології. Інновації. – 2021. - № 3 (19). - С. 3-9.
  15. Ковтун І.Б., Юричина І.А. Актуальні питання стратегічного планування місцевого економічного розвитку Хмельницької області // Університетські наукові записки. – 2021. - № 1 (79) – С. 206-216.
  16. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. – № 30. – Ст. 141.
  17. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
  18. Костюніна Ю.О. Концептуальний підхід до процесу публічного управління соціально-економічним розвитком території [Електронний ресурс] / Ю.О. Костюніна // Інвестиції: практика та досвід. - 2021. - № 16. - С. 124-129.
  19. Крайник О.П. Напрями реалізації державної політики регіонального та місцевого економічного розвитку в умовах децентралізації [Електронний ресурс] / О.П. Крайник // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». - 2022. - № 21. - С. 7-11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2022_21_3.
  20. Моргун В.В. Удосконалення фінансової основи місцевого самоврядування в контексті децентралізації, реалізації бюджетної та податкової політики держави [Електронний ресурс] / В.В. Моргун // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. - 2020. - № 1. - С. 25-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2020_1_5.
  21. Патицька Х.О. Практичні аспекти формування спроможних територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації: ризики та шляхи їх нівелювання [Електронний ресурс] / Х. О. Патицька, В. М. Коваль // Проблеми економіки. - 2020. - № 1. - С. 113-122. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2020_1_15.

22. Петренко Л.М. Спроможність територіальних громад фінансово забезпечити інвестиційний розвиток регіону [Електронний ресурс] / Л.М. Петренко // Науковий вісник Льотної академії. Серія : Економіка, менеджмент та право. - 2020. - Вип. 2. - С. 91-98. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbfaseml_2020_2_12.
23. Петрик І.В. Особливості місцевого економічного розвитку об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс] / І. В. Петрик, К. О. Горобець, М. Д. Даценко // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. - 2022. - № 1. - С. 41-45. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2022_1_8.
24. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
25. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
26. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // ВВРУ. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
27. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
28. Сембер С.В. Активізація міжсекторного партнерства: вектор розвитку та роль органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / С. В. Сембер, Я. М. Бойко, Н. М. Гапак // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2022. - Вип. 2. - С. 85-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2022_2_14.
29. Стойка А.В. Фінансова децентралізація як чинник сталого територіального розвитку [Електронний ресурс] / А.В. Стойка, А.О. Чечель, О.І. Головіна // Менеджер. - 2020. - № 1. – С. 60-77. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2020_1_6.
30. Химинець В.В. Адаптація стратегування регіонального та місцевого розвитку до військово-політичних викликів [Електронний ресурс] / В. В. Химинець, А. А. Головка, І. Синетар, К. Дзюкевіч // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2022. - Вип. 43. - С. 150-154. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2022_43_28.
31. Черниш О.І. Особливості реалізації механізму державного управління розвитком територій в умовах децентралізації [Електронний ресурс] / О.І. Черниш // Менеджер. - 2020. - № 1. - С. 78-89. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2020_1_7.

Тема 5

1. Алексєєв В.М. Суспільство та держава: управлінські взаємовідносини: [моногр.]. / В.М. Алексєєв. – Чернівці: Технодрук, 2012. – 344 с.
2. Ворона П.В. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: навчально-методичний посібник / П.В. Ворона; Міністерство освіти і науки України. - 2-е вид., перероб. - Полтава: ПП Шевченко, 2010. - 98 с.
3. Доброгорський О. Теоретико-методологічні положення забезпечення ефективності та прозорості публічного управління [Електронний ресурс] / О. Доброгорський, Н. Кеда // Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія : Публічне управління та адміністрування. - 2023. - № 1. - С. 6-10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdanopua_2023_1_3.
4. Енциклопедичний словник з державного управління [Електронний ресурс] / уклад. Ю.П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко. - К. : НАДУ, 2010. - 820 с.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
6. Іщенко М.І. Особливості оцінки ефективності прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування / М.І. Іщенко, В.С. Адамовська, Г.М. Краснова. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2019. - № 6. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2019_6_4.

7. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Крайник О.П. Напрями підвищення ефективності управління територіальною громадою [Електронний ресурс] / О. П. Крайник // Ефективність державного управління. - 2021. - Вип. 1. - С. 192-201. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2021_1_17.
9. Маліновська О.Я. Роль комунікацій у забезпеченні ефективного функціонування системи управління на місцевому та державному рівнях / О.Я. Маліновська, В.В. Вовк // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. - 2020. - Т. 31 (70), № 6. - С. 60-64. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2020_31\(70\)_6_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2020_31(70)_6_12).
10. Місцеве самоврядування: підручник / [О.В. Берданова та ін. ; за ред. В.М. Вакуленка, Ю.Ф. Дехтяренка, В.С. Куйбіди] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - Київ : НАДУ, 2019. - 671 с.
11. Петренко Л.М. Спроможність територіальних громад фінансово забезпечити інвестиційний розвиток регіону [Електронний ресурс] / Л. М. Петренко // Науковий вісник Льотної академії. Серія : Економіка, менеджмент та право. - 2020. - Вип. 2. - С. 91-98. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbfaseml_2020_2_12.
12. Семенченко Ф.М. Щодо ефективності місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Ф. М. Семенченко // Politology bulletin. - 2023. - Iss. 90. - С. 313-325. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pv_2023_90_23.
13. Сімків Л.Є. Підвищення ефективності функціонування системи управління регіональним і місцевим розвитком / Л.Є. Сімків // Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія : Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. - 2020. - № 1. - С. 86-93. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvifnunge_2020_1_10.
14. Сірик З.О. Фінансова децентралізація як передумова нарощення потенціалу місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс] / З.О. Сірик // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2020. - Вип. 1. - С. 10-20. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepsru_2020_1_4.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua> – Веб-портал Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua> – Веб-портал Адміністрації Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Веб-портал Кабінету Міністрів України
4. <http://www.me.gov.ua> – Веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України
5. <http://nbuv.gov.ua/> – Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
6. <http://gntb.gov.ua/ua/> – Веб-сайт Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України
7. <http://www.ounb.km.ua/> – Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
8. <http://www.adm.km.ua/> – Веб-сайт Хмельницької облдержадміністрації
9. <https://decentralization.gov.ua/> – Децентралізація в Україні
10. <https://www.auc.org.ua/> – Веб-сайт Асоціації міст України
11. <https://hromady.org/> – Веб-сайт Асоціації об'єднаних територіальних громад
12. <http://vassr.org/> – Веб-сайт Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад
13. <http://uaror.org.ua/> – Веб-сайт Української асоціації районних та обласних рад
14. <https://assogu.org.ua/> – Веб-сайт Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація сільських, селищних рад та об'єднаних громад України»